

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Телець Ю.В.

аспірант,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ОБРАЗ ГЕДОНІКА-«ПОЦІНОВУВАЧА» В РОМАНІ АНАТОЛІЯ ДНІСТРОВОГО «ДРОЗОФІЛА НАД ТОМОМ КАНТА»

Сучасна українська література дедалі більше послуговується побудовою макетів та структур, що ускладнюють та видозмінюють архітектоніку текстів. На думку Я. Голобородька, це явище зумовлене проникненням в соціокультурне середовище принципів «артеграунду», що як знаково-семантична ніша відкриває в мистецтві нові альтернативні способи художньої побудови та конструкції [4, с. 5].

Зразком української артеграундної літератури є роман А. Дністрового «Дрозофіла над томом Канта». Герой твору – викладач філософії одного зі столичних вишів. Втративши справжнє кохання, Павло перебуває у стані депресії, з якої можливо знайти вихід лише завдяки аналізу свого професійного та життєвого шляхів. Чоловік більше не отримує задоволення від свого фаху, оскільки розчарований у науковцях «карликової величини». Справжні генії та мислителі жалюгідно покидають світ, залишають після себе багатотомні праці, які вже втрачають своє значення, оскільки освіта й наука нині за кар'єристами.

Чоловік весь час намагається позбутися роздумів та спогадів завдяки різноманітними заняттям та хобі, які мають на меті витіснити у підсвідоме «небажану» реальність: *«Зрідка я створюю собі миті розради: блукаю вечірнім парком, вештаючись по випадкових забігальнівках і більярдних; спостерігаю за веселими компаніями моїх однолітків чи підлітків у кав'ярнях <...>, і мені це заняття приносить справжню насолоду»* [5, с. 9].

Відповідно до класифікації гедоністичних характерів, запропонованої Р. Апресяном [1], образ Павла можна розцінювати як тип гедоніка-«поціновувача», оскільки він ескапує від гнітючої реальності за

допомогою творів мистецтва. Особливого значення набуває музика, про яку ми дізнаємося з фрагментарних рефлексій, хаотично вмонтованих у твір. Чоловік надає перевагу творам класичних композиторів, що викликають справжні, щирі почуття та емоції, на відміну від молодіжної музики. Після прослуховування Генделя, Павло *«ставав безвольним і спустошеним»*, після Скрябіна – *«почувався розладнаним»*, після Бетховена – *«хотілося плакати»* [5, с. 8–9]. Музика стала розрадою, що усуває внутрішню порожнечу та відсутність коханої людини, і яка має важливе значення для індивідуального розвитку особистості. Вихований ще в радянські часи та обмежений у доступі до широкого різноманіття музичних канонів, нині Павло насолоджується *«звуками скандинавських шаманів»* або ж творами Баха і осмислює музичне мистецтво як *«прекрасний засіб позбутися власної реальності, що сковує існування людини»* [5, с. 81].

Так само важливою залишається для викладача і література. Павло систематично відвідує книжкові крамниці, щоб *«погортати улюблених авторів, виданих у пристойному вигляді, чи подивитися на книжкові новинки»* [5, с. 13] та *«попорпатися на полицях зі старими фоліантами XIX століття (інколи виринають рідкісні праці з теології, історії, психології, друковані ще за часів Миколи II-го)»* [5, с. 33].

Незважаючи на літературно-мистецькі захоплення, Павло не уникає й більш тривіальних форм проведення дозвілля. Так, чоловік часто зустрічається з друзями, для яких комфортними умовами спілкування є застілля та пиятика. Перебуваючи ж на самоті, чоловік насолоджується алкоголем, однак не використовує його як засіб тимчасового забуття. Спиртні напої стають просто невід'ємним атрибутом життя, від якого Павло хоче бодай іноді отримувати задоволення: *«Найбільше я люблю чорно-червоні вина: «Ай-серез», «Чорний полковник», «Тайфі», «Чорний мускатель», «Ізабелла»; зазвичай наливаю собі велике металева горня вина й виходжу на балкон»* [5, с. 10]. Таке поєднання захоплення міським краєвидом з вживанням алкоголю не є випадковим, оскільки функціонує в якості коду індивідуальної пам'яті героя: колись разом з коханою жінкою вони *«курили на балконі», «дивилися на темний і мовчазний Голосіївський парк», «жадібно пили прохолодний брют»* [5, с. 41–42]. Закарбований у підсвідомості момент, що приніс у минулому задоволення та насолоду, знаходить своє втілення у власній перманентній спробі відтворити колишні часи.

Отже, наратор із роману Анатолія Дністрового «Дрозofiла над томом Канта» – це особа, яка уникає безрадiсних фiзичних i психiчних аспектiв повсякденного життя завдяки бiхевiористичнiй моделi «поцiновувача», яка дає змогу не лише ескапувати, а й отримати насолоду, не порушуючи при цьому усталених норм суспiльства.

Список використаних джерел:

1. Апресян Р.Г. Идея морали и базовые нормативно-этические программы / Р.Г. Апресян. – Москва: Институт философии, 1995. – 353 с.
2. Барабаш М.М. Iдентичнiсть прихованого «я»-персонажа в сучаснiй українськiй прозi / М.М. Барабаш // Науковi працi [Чорноморського державного унiверситету iменi Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академiя»]. Сер.: Фiлологiя. Лiтературознавство. – 2011. – Т. 168. – Вип. 156. – С. 5–9.
3. Береза I.Ю. Вiддзеркалення естетичних потреб iнтелiгенцiї в сучаснiй прозi / I.Ю. Береза // Науковi працi [Чорноморського державного унiверситету iменi Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академiя»]. Сер.: Фiлологiя. Лiтературознавство. – 2012. – Т. 192, Вип. 180. – С. 6–9.
4. Голобородько Я. Артеграунд: українськiй лiтературний iстеблiшмент: [збiрка статей] / Ярослав Голобородько. – Київ: Факт, 2006. – 160 с.
5. Днiстровий А. Дрозofiла над томом Канта: Роман / Анатолiй Днiстровий. – Львiв: ЛА «Пiрамiда», 2010. – 148 с.